

УДК 378.1:796

ВИННИК Наталія Миколаївна,

аспірант кафедри дошкільної освіти Черкаського
національного університету імені Богдана Хмельницького
e-mail: wwd05021973@ukr.net

**МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

У статті представлено модель процесу формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах яка базується на принципах цілісності, інтегративності та постійності. Метою статті виступає презентація «моделі», зокрема особливостей її впровадження у навчальний процес майбутніх

учителів фізичного виховання. Таким чином, результатом реалізації моделі у навчальний процес є сформована готовність студентів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах.

Ключові слова: спортивно-оздоровча діяльність, фізичне виховання, концептуальна основа, організаційно-педагогічні умови, навчально-методичне забезпечення, компоненти, компетентнісний, особистісний, діяльнісний підхід.

Постановка проблеми. Аналіз стану теоретичного та практичного аспектів окресленої проблеми засвідчив необхідність формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. Гіпотезою дослідження виступає твердження, що готовність майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності буде ефективною за умови відповідності розробленим й обґрунтованим теоретичним і практичним засадам, які враховують тенденції вітчизняного й зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

Процес моделювання використовують у різних галузях науки, зокрема й у педагогіці. Філософський словник дає таке визначення слову «модель» (лат. *modulus* – міра, зразок) – «об'єкт-замісник, який у певних умовах може замінювати об'єкт-оригінал, відтворюючи властивості й характеристики оригіналу. Відтворення відбувається як у наочній (макет, пристрій, зразок), так і в знаковій формах (графік, схема, програма, теорія)» [1, с. 54]. У словнику поняття модель подане як : «спрощений уявний чи знаковий образ об'єкта або системи об'єктів, використовуваний як їхній «заступник» і засіб операції». Процес створення нами моделі передбачав такі етапи: вивчення досвіду пов'язаного з досліджуванним явищем, аналіз та узагальнення отриманого досвіду, формулювання гіпотези та складання програми дослідження, організація практичної діяльності відповідно до розробленої програми, внесення корективів згідно із практичним досвідом, уточнення гіпотези дослідження; створення остаточного зразку процесу, який втілюється у життя. Моделювання передбачає попередні знання про об'єкт та практичну перевірку отриманих знань, воно має мету і не є формою матеріалізації відносини, що надає йому евристичний характер.

У науковій літературі визначають наступні особливості моделювання як: знаковість, наочність і штучність; єдність знаковості і образності; оперативність – дає організацію пізнавальних дій та їх осмисленість. На думку В. Давидова, евристичність моделей виражається у можливості відкрити сутність досліджуваного явища. Таким чином, є загальні вимоги до моделей, що передбачають: адекватність, повноту, гнучкість, трудомісткість. Для моделі формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах характерні такі ознаки: цілісність, структурованість, ієрархічність, інтегрованість. Кожній частині моделі притаманна певну структуру, що передбачає наявність зв'язків між елементами та розподіл їх за ієрархією.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Модель готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах базована на принципах теорії системності та дослідженнях проблем вищої школи О. Біди [2], М. Євтуха [3], О. Пометун [1], М. Заброцького [4] та ін. Системний підхід до аналізу освітніх явищ і процесів передбачає: динамічність, цілеспрямованість, багатофункційність, самокерованість, самовдосконалення тощо Педагогічній системі властива динаміка процесів, боротьба та взаємодія різноспрямованих її елементів, де неможлива повна стабілізація адже система вимагає постійних змін.

Метою статті є презентація моделі процесу формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність модельованого процесу залежить від педагогічних впливів які є комплексними та базуються багатьох факторах які будуть представлені в моделі (рис. 1) базується на принципах цілісності, інтегративності, постійності. Розроблена нами модель включає в себе такі компоненти: мета, принципи, концептуальна основа, компоненти готовності майбутніх учителів фізичного виховання до

організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах, організаційно-педагогічні умови, методичне забезпечення, методи та форми роботи, кінцевий результат, що розкриває внутрішню сутність готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах.

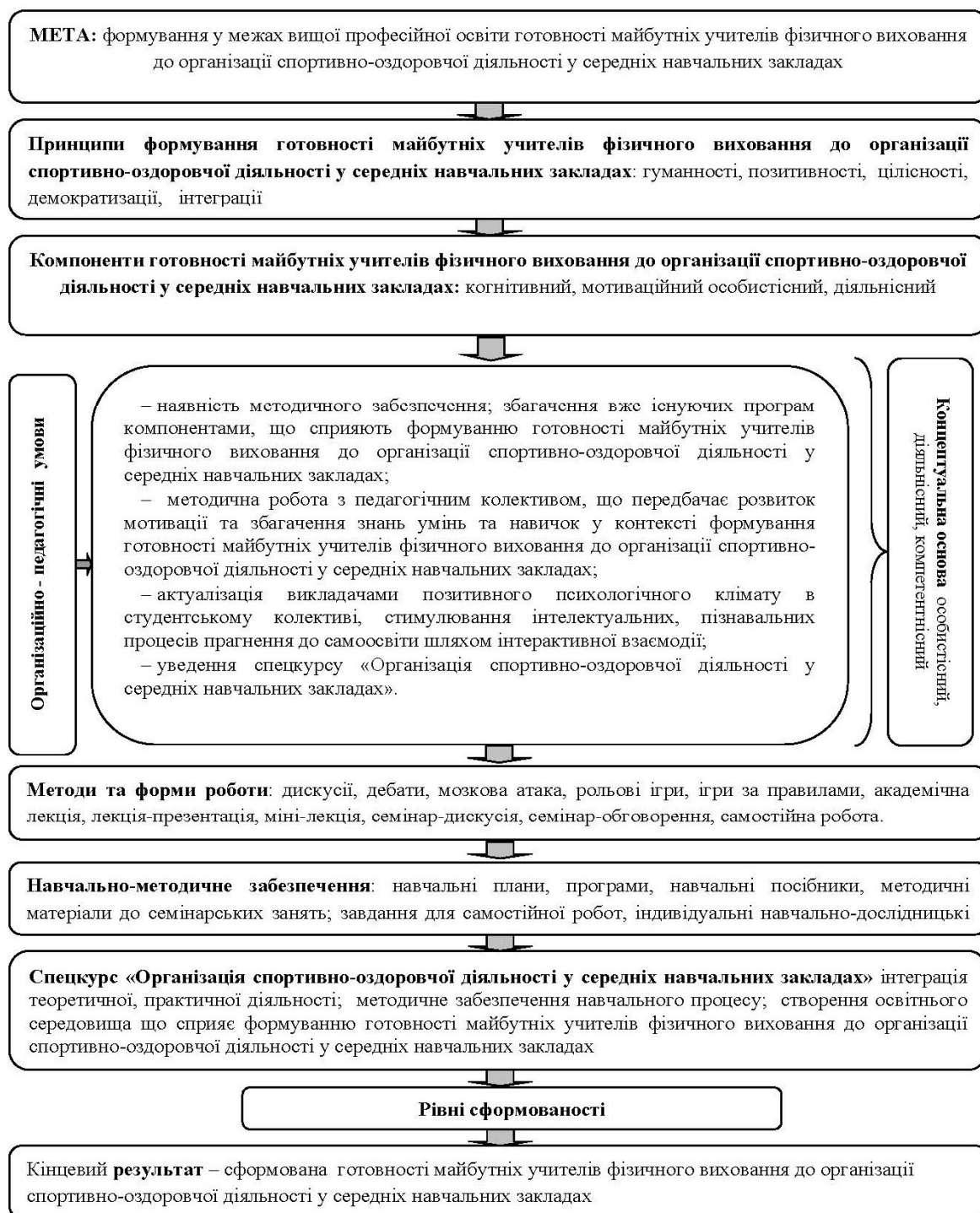


Рис. 1. Модель готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах

Розроблена нами модель включає в себе такі компоненти: мета, принципи, концептуальна основа, компоненти готовності майбутніх учителів фізичного виховання, організаційно-педагогічні умови, методичне забезпечення, методи та форми роботи, кінцевий результат, що розкриває внутрішню сутність організації процесу готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. Компоненти моделі є взаємопов'язаними, доповнюють один одного, що й формує цілісність нашого дослідження. Мета створення моделі в нашому

дослідженні – формування у межах вищої професійної освіти готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах.

Як зазначено вище для формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах у навчальний процес нами введено ряд принципів. Принцип гуманності у контексті досліджуваної нами проблеми передбачає віру педагога у можливості студента, розкриття його внутрішнього потенціалу; актуалізація самопізнання та цікавості до оточуючого світу. Поняття гуманізм, охоплює такі ознаки, як цілісність людської особистості, свобода, щастя, рівність тощо. На принципі педагогічного гуманізму ґрунтується гуманізація навчально-виховного процесу, центром якого є суб'єкт. Гуманістична педагогіка покликана долати нігілізм, байдужість і інфантилізм особистості, повернути позитивне ставлення до таких понять, як мета життя, цінності та ідеали. У контексті нашого дослідження даний принцип є вагомим адже дозволяє студенту відчути певну свободу власних переконань.

Наше дослідження дозволяє стверджувати, що цікавість викладача до власного предмету викладання, педагогічна майстерність, психологічна грамотність породжує у студента подібну реакцію як захоплення предметом, особистістю викладача тощо. Тому важливим для нашого дослідження є цілісне впровадження даного принципу та роз'яснення його дії педагогічному колективу. Створення доброзичливого середовища навколо студента; вияв терпіння до помилок, не осуду, безоцінності судження відносно його особистості; щирість; оптимістичне ставлення та розкриття перед студентом, її власних можливостей та перспектив; побудова педагогічного процесу з урахуванням особливостей студентів їх рівня підготовленості до сприйняття матеріалу.

Слідуючим принципом впровадженим у навчальну діяльність з метою формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах є – демократизація. Принцип демократизації передбачає свободу вияву власної позиції, індивідуальності, самоповаги, відчуття своєї особистісної унікальності засобами демократизації навчального процесу. Розроблений нами спецкурс «Організація спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах», враховує принцип демократизації адже він передбачає створення атмосфери комфорту та прийняття. У такій атмосфері студенти отримують необхідні знання, позитивні емоції від пізнання та спілкування з колегами, отримує відчуття результату та упевненості у власних силах. Це зобов'язує викладача вміння визначати рівень вже існуючих знань студентів, мотивацію до їх підвищення шляхом віднаходження найбільш результативних форми і методів навчання, об'єднуючи їх в систему, що забезпечує не тільки зростання цих показників але й професійному зростанню викладача.

Принцип позитивності також є одним з провідних у нашому дослідженні, передбачає розкриття у студента його власних можливостей в різних видах діяльності; розвиток співпраці, вмінні вирішувати конфлікти; вміння позитивно мислити та сприймати життя, вирішувати педагогічні проблеми. Для формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах перш за все необхідне: усвідомлення майбутніми учителями важливості такої діяльності; розуміння необхідності спортивної діяльності, як передумови здорового способу життя; вміння передати власну зацікавленість та відтворити «дух» здорового способу життя учням; наявність професіоналізму у педагогічній діяльності, що передбачає не тільки багаж теоретичних знань та практичних, а й вміння «захопити» учня своєю харизмою.

Принцип цілісності передбачає упорядкованість, єдність і взаємозв'язок усіх компонентів освітнього процесу. Принцип передбачає здійснення педагогічного процесу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів можливості їх сприйняття матеріалу та мотиваційний компонент. Принцип передбачає гнучке використання педагогом різних форм і методів виховного впливу з метою досягнення оптимальних результатів навчально-виховного процесу відносно кожного студента. Даний принцип орієнтується в процесі навчання на пріоритет особистості майбутнього вчителя; створення сприятливих умов для самовизначення, самореалізації та саморуку у розвитку професіоналізму.

Принцип інтегрованості в педагогіці розглядаються в різних аспектах та поданий в працях багатьох дослідників В. Краєвського [5], М. Євтуха [3], І. Зязюна [6]. Принцип інтеграції передбачає взаємозв'язок всіх компонентів процесу навчання, всіх елементів системи, зв'язок між системами, він є провідним при розробці визначення мети, змісту навчання та навчальних програм, форм і методів. Інтегративний підхід означає реалізацію принципу єдності в будь-якому компоненті педагогічного процесу, забезпечує цілісність і системність педагогічного процесу. Впровадження даного принципу у нашому дослідженні дає змогу: стиснути та узагальнити близький за змістом матеріал навколо однієї теми; ущільнити знання, тобто реконструювати фрагмент знань таким чином, щоб засвоєння потребувало менше часу; отримані знання були більш цілісними; розвинути зацікавленість у матеріалі та навчальному процесі; формувати творчу особистість студента та розвинути його здібності; дати можливість майбутнім вчителям фізичної культури набуті знання з організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. Переваги такого навчання із застосуванням даного принципу ми вбачаємо у поживленні навчального процесу; економія часу, що йде на засвоєння матеріалу; актуалізує цікавість студентів.

Концептуальною основою формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах слугують особистісний, діяльнісний, компетентнісний підходи. Вагомим є впровадження компетентнісного підходу. В світлі сучасних вимог до випускника, які складаються під впливом ситуації на ринку праці освіта повинна бути орієнтована тільки на отримання знань, а на формування таких якостей спеціаліста як: ініціативність, інноваційність, мобільність, гнучкість, динамізм, конструктивність. Майбутній професіонал повинен володіти прагненням до самоосвіти протягом усього життя, новими технологіями, розуміти можливості їх використання, вміти приймати самостійні рішення, адаптуватися в соціальному і майбутньої професійної сфері, вирішувати проблеми, працювати в команді, бути готовим до перевантажень, стресових ситуацій тощо.

Цінним у контексті формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності є особистісний підхід який передбачає індивідуальне розуміння кожного студента. Впровадження особистісного підходу у навчальний процес майбутніх учителів фізичного виховання передбачає формування таких якостей: прийняття людей такими, які вони є; відчуття можливостей оточуючих людей, безконфліктність у спілкуванні з оточуючими; здатність розуміти внутрішній стан інших людей; формування системи гуманістичних цінностей, яка не суперечить індивідуальній неповторності оточуючих людей та сприяє творчій реалізації у соціумі; сформоване прагнення до самовдосконалення, відкритість до нового досвіду; вміння опанувати професійні знання в їх цілісності та втілювати їх у життя.

Особистісний підхід дозволяє усвідомити суб'єкту себе як особистості, що стимулює розвиток творчості, сприяє самоствановленню та самореалізації. Підхід передбачає надання свободи особистості у навчальному процесі, що передбачає вільний вибір спрямування навчання. Особистісний підхід сприяє розвитку рефлексії, творчості, креативності у майбутніх фахівців [5].

Важливим у формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності є діяльнісний підхід в основі якого лежить розуміння твердження, що психіка суб'єкта поєднана з діяльністю та є обумовлена нею. Діяльність – це активність, що виявляється у взаємодії суб'єкта з оточуючим світом та полягає у вирішенні задач які визначають життя людини. Навчальний процес є ефективним за умови організації пізнавальної діяльності студентів де в центрі навчального процесу є особистість студента. Сутність навчального процесу у контексті формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності з точки зору діяльнісного підходу полягає тому, що в центрі уваги стоїть не просто діяльність, а спільна діяльність студента з викладачами в реалізації і виробленні цілей і завдань.

На основі впровадження низки анкет, тестів виокремлено компоненти готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах: когнітивний, мотиваційний особистісний, діяльнісний. Когнітивний компонент у формуванні готовності майбутніх учителів фізичного виховання до

організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах, представляє наявність умінь використовувати отримані знання із питання оздоровчої діяльності; розуміння особливостей педагогічної діяльності у середніх навчальних закладах; володіння педагогічними знаннями та навичками. Розвиток даного компонента дозволяє реалізувати особистісний потенціал особистості майбутнього вчителя шляхом зацікавленості у власній діяльності.

Мотиваційний компонент передбачає наявність мотивації до засвоєння знань умінь та навичок з організації спортивно-оздоровчої діяльності у навчальних закладах. Наявність мотивації у досягненні успіху на професійному поприщі сприяють формуванню активності, ініціативності пізнання, виявляють наполегливість у досягненні поставленої мети. Вчителі що мають високу мотивацію не турбуються про перешкоди, а шукають шляхи їх подолання, віддають перевагу нестандартним завданням. Особистісний компонент відображає розвиток особистості вчителя фізичного виховання, його здатність до самоаналізу власної педагогічної діяльності, передбачає наявність рефлексивних вмінь прогнозування результатів, рефлексивне мислення, оцінка минулого досвіду роботи. Розвиток даного компонента сприяє формуванню умінь аналізувати власну професійну діяльність, забезпечує методологічне і теоретичне осмислення власних педагогічних можливостей, спрямованість на особистісно-орієнтовану освіту.

Діяльнісний компонент передбачає готовність використовувати систему набутих знань у процесі навчання, вміння продуктивно організувати процес спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. Здатність планувати та втілювати, контролювати й оцінювати процес організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладів.

Висновки та перспективи дослідження. Таким чином, впровадження даних компонентів у навчальну діяльність сприятиме комплексному підходу до формуванні готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах, зокрема підбору адекватних педагогічних методів, розвитку умінь та навичок педагогічної діяльності.

У моделі також представлено методи та форми роботи, що сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах, серед яких : дискусії, дебати, мозкова атака, рольові ігри, ігри за правилами, академічна лекція, лекція-презентація, міні-лекція, семінар-дискусія, семінар-обговорення, самостійна робота тощо. Під організаційно-педагогічними умовами формуванні готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах, представленими у моделі, розуміємо таку організацію виховного процесу, завдяки якому успішно розв'язуються завдання дослідження. Кінцевим результатом реалізації запропонованої моделі є сформована готовність майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах. У наступній статті розглянемо докладніше організаційно-педагогічні умови методи та форми роботи з формування готовності майбутніх учителів фізичного виховання до організації спортивно-оздоровчої діяльності у середніх навчальних закладах.

Список використаної літератури

1. Пометун О. І. Активні і інтерактивні методи навчання: до питання про диференціацію понять / О. І. Пометун // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 10–15.
2. Біда О. А. Сучасні тенденції в організації самостійної роботи студентів ВНЗ / О. А. Біда, О. П. Савченко // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – № 2. – 2010. – С. 22–29.
3. Євтух М. Б. Методолого-педагогічні засади багаторівневої психолого-педагогічної підготовки фахівців / М. Б. Євтух, О. П. Сердюк, В. І. Сипченко // Гуманізація навчально-виховного процесу. – Слов'янськ, 2001. – Вип. 12. – С. 31–53.
4. Заброцький М. М. Комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування / М. М. Заброцький, С. Д. Максименко. – Київ–Житомир : Волинь, 2000. – 32 с.
5. Краевский В. В. Общие основы педагогики: уч. для студ. высш. пед. уч. зав. / В. В. Краевский. – М. : Академия, 2008. – 256 с.
6. Зязюн І. А. Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу / І. А. Зязюн // Рідна школа. – 2000. – № 8. – С. 13.

References

1. Pometun O. I. (2004). Active and Interactive Learning Methods: the Question of Differentiating Concepts. Way of education, 3, 10–15. (In Ukr.).
2. Bida O. A., Savchenko, H.P. (2010). Current Trends in the Organization of Independent Work University Students. *Intellect-invest.org.ua*. Retrieved 9 July 2016, from http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n2_2010_st_14/
3. Evtuh, M. B., Serdyuk, O. P., Sipchenko, V. I. (2001). Methodological and Pedagogical Principles of Multi-Psycho-Pedagogical Training. *Humanization of teaching and educational process. Slovyansk, 12, 31–53.*
4. Zabrotskiy, M. M., Maksimenko, S. D. (2000). *Communicative Competence Teacher: the Nature and Ways of Formation*. Kyiv–Zhytomyr, Volyn. (In Ukr.).
5. Kraevskiy, V. V. (2008). *General Principles of Pedagogy*. Textbook for Students of Higher Educational Institutions. Moscow Academy.
6. Zyazyun, I. A. (2000). Humanistic Strategy Theory and Practice of the Learning Process. *Native school, 8, 13.*

VINNIK Natalia,

Postgraduate student of the Department of Preschool Education,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
Email: wwd 05021973@ukr.net.

THE MODEL OF THE FORMATION OF READINESS OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION TO ORGANIZATION OF SPORTS AND HEALTH IMPROVING ACTIVITIES IN SECONDARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstract. *Introduction. The readiness of the future teachers of physical education to activity in secondary educational institutions is now a challenge. First of all, the problem consists in: motivation of students to specified activities, a lack of spectrum of scientific literature on the subject of sports and health improving activities and training of teaching staff.*

The article presents the developed model of formation of future teachers of physical education to organization of sports and health improving activities in secondary educational institutions witch is based on the principles of integrity integration and constancy.

Purpose. The purpose of research is the presentation of the “model” including features of its introduction in the educational process of future teachers of physical education.

Methods. In the article are used such methods as: analysis, synthesis and generalization of the obtained material.

Results. The results of the research are determination of principles of the construction of educational process such as: humanity, positivity, integrity, democratization and integration. During the study, were separated components of readiness of students of physical education to activities described above such as: cognitive, motivational, personal and active. The result of realization of the model into educational process is a formed readiness of students of physical education to organization of sports and health improving activities in secondary educational institutions.

Originality. Originality of the research is the introduction of the model of the process of formation of readiness of the future teachers of physical education to activity in secondary educational institutions that helps to motivate the student teachers and to expansion of the range of theoretical and practical material, etc.

Conclusion. Thus, the research promotes into the learning process components of readiness of the future teachers of physical education to activity in secondary educational institutions. The prospect of further research is the demonstration of effectiveness of the implementation of the special course and presentation of the results.

Key words: *sports and health improving activities, physical education, a conceptual basis, organizational and pedagogical conditions, educational and methodical providing, components, competent, personal active approach.*

Одержано редакцією 11.04.2016
Прийнято до публікації 18.04.2016